

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas No.:1963/114

Karar No.:1963/190

Karar tarihi:12/7/1963

Resmi Gazete tarih/sayı:7.10.1963/11524

Dâvacı : Adalet Partisi Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu.

Dâvanın konusu : 5590 sayılı "Ticaret ve Sanayi Odaları", "Ticaret Odaları", "Sanayi Odaları" "Ticaret Borsaları" ve "Ticaret ve Sanayi Odaları", "Ticaret Odaları", "Sanayi Odaları" ve "Ticaret Borsaları" Birliği Kanununun 74 üncü maddesindeki, (Meclis kararları aleyhine idarî ve kazaî mercilere baş vurulamaz) hükmünün, Anayasa'nın 114 üncü maddesine aykırı olduğu ileri sürülerek sözü geçen 74 üncü maddenin iptali istenilmiştir.

İnceleme : Anayasa Mahkemesi içtüzüğünün 15 inci maddesi uyarınca 4/3/1963 gününde yapılan ilk incelemede, Adalet Partisi Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu adına dilekçede imzaları bulunan Cahit Okurer'in Cumhuriyet Senatosu Grup Başkanı ve Ali Nailî Erdem'in de Millet Meclisi Grup Başkan Vekili olduklarını belirten belgelerin, Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri hakkındaki 22/4/1962 günlü ve 44 sayılı kanunun 26 ncı maddesinin üçüncü fıkrası gereğince verilmediği görüldüğünden bu belgelerin 15 gün içinde gönderilmesi için tebligat yapılmasına ve bu eksiklik dışında başvurmanın Anayasa'nın 149 uncu ve sözü geçen kanunun 25 ve 26 ncı maddelerine uygun olduğuna oybirliği ile karar verilmiş, yapılan tebligat üzerine istenen belgelerin süresi içinde Mahkemeye sunulduğu anlaşılmakla 15/4/1963 günlü toplantıda işin esasının incelenmesi kararlaştırılmıştır. Bundan sonra düzenlenen rapor, 5590 sayılı kanunun gerekçesi, Ticaret Komisyonu mazbatası, Meclis görüşmelerine ilişkin tutanak, Anayasa'nın, konu ile ilgili hükümleri, Temsilciler Meclisi Anayasa Komisyonu raporu ve görüşme tutanakları okunarak gereği görüşülüp düşünüldü :

Gerekçe : 5590 sayılı kanunun 74 üncü maddesi aşağıya alınmıştır.

"Madde 74- Odalar ve borsalar, üyelerine aşağıda yazılı disiplin cezalarını verebilirler :

- a) İhtar;
- b) Tevbih;
- c) Oda veya borsadan çıkarma;

İhtar ve tevbih cezaları yönetim kurulu tarafından verilir.

Bu cezalar için 15 gün içinde meclise itiraz edilebilir.

Meclisin kararı kesindir. Bu karar için idari ve kazai mercilere başvurulamaz.

Çıkarma cezası yönetim kurulunun teklifi ile meclis tarafından verilir. Bu ceza 15 günden az, bir yıldan fazla olamaz.

Oda veya borsa meclislerince verilen çıkarma cezası kararı ilgiliye tebliğ olunur. İlgili 15 gün içinde savunmasını yazı ile bildirir. Meclis, kararında ısrar ettiği takdirde ilgili, bulunduğu mahallin ticaret dâvalarını görmekle vazifeli mahkemeye itiraz edebilir. Mahkemenin kararı kesindir.

Şu kadarki, yargılama sonuna kadar meclis kararı uygulanmaz.

Çıkarma cezası, verildiği süreye münhasır olup bu süre içinde, ticaret ve sanatın gerek doğrudan doğruya, gerek vasıta ile yapılmasını yasak eder. Bu yasağa riayet etmeyenler hakkında, kayıtlı bulunduğu oda veya borsaların yazılı isteği ile, Türk Ceza Kanununun 307 nci maddesi uygulanır.

Anayasa'nın 114 üncü maddesine aykırı olduğu öne sürülen hüküm, 74 üncü maddenin üçüncü fıkrasındaki "Bu karar için idarî ve kazaî mercilere başvurulamaz." cümlesidir. Bu cümlede, ihtar ve tevbih cezalarına karşı yapılan itiraz üzerine Oda Meclisi tarafından verilen kararın kastedildiği, metinden açıkça anlaşılmaktadır. Meclisin bu kararı da bir disiplin kararıdır.

Anayasa'nın 114 üncü maddesinde, idarenin hiçbir eylem ve işleminin hiçbir halde yargı mercilerinin denetimi dışında bırakılamayacağı yazılıdır. 74 üncü maddenin söz konusu hükmü ise, birer disiplin cezası olan ihtar ve tevbih cezaları hakkında Meclisçe, itiraz üzerine verilen karara karşı idarî ve kazaî mercilere başvurmayı önlemektedir.

Disiplin cezalarına ait kararlar idarî eylem ve işlemlerden ayrı tasarruflardır. Bu itibarla, dâva, Anayasa'nın 114 üncü maddesi ile ilgili değildir. Disiplin kararları hakkında, Anayasa'nın, memur teminatı başlığını taşıyan 118 inci maddesinde ayrıca hüküm vardır.

Anayasa'nın 118 inci maddesi şöyledir :

"Madde 118- Memurlar ve kamu kurumu niteliğindeki meslek teşekkülleri mensupları hakkında yapılacak disiplin kovuşturmalarında,

İsnat olunan hususun ilgiliye açıkça ve yazılı olarak bildirilmesi, yazılı savunmasının istenmesi ve savunma için belli bir süre tanınması şarttır.

Bu esaslara uyulmadıkça disiplin cezası verilemez.

Disiplin kararları, yargı mercilerinin denetimi dışında bırakılamaz.

Asker kişiler hakkındaki hükümler saklıdır."

5590 sayılı kanunda bahsedilen odaların ve borsaların tüzel kişili kamu kurumları oldukları, aynı kanunun 1 inci ve 32 nci maddelerinde açıklanmıştır. Odaların ve borsaların bu niteliklerine ve bunların üyeleri bu meslek teşekküllerinin mensupları durumunda bulunduklarına göre, 74 üncü madde gereğince odalar ve borsalar tarafından kendi üyelerine uygulanan disiplin cezalarına ait kararlar, Anayasa'nın 118 inci maddesinin kapsamına girmektedir.

5590 sayılı kanunun 74 üncü maddesinin üçüncü fıkrasında, ihtar ve tevbih cezaları hakkında, itiraz üzerine Meclis tarafından verilen kararlara karşı gerek idarî ve gerek kazaî mercilere başvurma yolu kapatılmıştır.

Kaza mercilerine başvurmayı engelleyen ve yargı denetimini önleyen hükmün, Anayasa'nın 118 inci maddesinin üçüncü fıkrasına aykırı olduğu açıktır. Bu hükmün bu sebeple iptali gerekir.

74 üncü maddenin aynı fıkrasının, idarî mercilere de başvurmayı önleyen hükmüne gelince, bu fıkradaki "kazaî merciler" kaydı, hem adlî hem de idarî kaza mercilerini içine almaktadır. Böyle olunca, "idarî merciler" kaydının, idarî makamlara ilişkin bulunduğunu kabul etmek lâzımdır.

Kanun koyucu, 74 üncü maddenin söz konusu fıkrasında, oda ve borsaların tabi oldukları vesayet makamına veya başka herhangi bir idari makama başvurma yolunu da kapamak istemiştir.

Esas No.:1963/114
Karar No.:1963/190

Anayasa'nın 118 inci maddesinde, disiplin kararları aleyhine idarî makamlara başvurunun önlenemeyeceğine dair bir hüküm yoktur. Böyle olunca, kanun koyucunun bu yolu kapayabileceği ve bu yasama tasarrufunun Anayasaya aykırı sayılamıyacağı aşîkârdır. Bu itibarla iptal dâvasının, idarî mercilere başvurulmasını önleyen hükme ilişkin kısmının reddi gerekir.

Sonuç : Yukarıda gösterilen sebeplerle :

1) 5590 sayılı kanunun 74 üncü maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan ve ihtar ve tevbih cezaları aleyhine kaza mercilerine başvurulmasını engelleyen ve yargı denetimini önleyen hükmün iptaline;

2) Aynı fıkra da yer alan ve ihtar ve tevbih cezaları aleyhine idarî mercilere başvurmayı önleyen hükmün Anayasaya aykırı olmadığına ve bu hükme ilişkin istemin reddine;

12/7/1963 gününde oybirliği ile karar verildi.

Başkan
Sünuhi Arsan

Başkan Vekili
Tevfik Gerçeker

Üye
Rifat Göksu

Üye
İ. Hakkı Ülkmen

Üye
Lütfi Akadlı

Üye
Şemsettin Akçoğlu

Üye
İbrahim Senil

Üye
İhsan Keçecioğlu

Üye
Salim Başol

Üye
Celâlettin Kuralmen

Üye
Hakkı Ketenoğlu

Üye
Ekrem Korkut

Üye
Ahmet Akar

Üye
Muhittin Gürün

Üye
Lütfi Ömerbaş